

Posudek oponentky na diplomovou práci Ing. Marka Hauberta s názvem *Rozhovory 2.0 - Využití AI pro orální historiky*, FHS UK 2024

Na úvod si dovolím říci, že předloženou diplomovou práci Marka Hauberta jsem si přečetla ráda a se zájmem, a to z několika důvodů: předně se jedná o práci netypickou, neboť namísto představení postupů a výsledků jednoho konkrétního výzkumu činí průzkum jiný, a sice v oblasti moderních informačních technologií a umělé inteligence, a klade si otázku, s jakými nástroji, respektive jak by se dalo v orální historii pracovat. Zároveň si pro ukázkou této práce vybírá projekt (nejen) mně dobře známý, a sice výstupy výzkumu Miroslava Vaňka a kolektivu věnovaného studentským aktivistům z roku 1989 v časosběrné perspektivě. Posledním důvodem budiž to, že osobně nepochybně patřím k nejméně zkušeným orálním historikům zrovna v oblasti umělé inteligence, a proto nejen pro mě může být tato práce i určitým rozcestníkem, mapujícím neustále se proměňující území AI.

Struktura předložené práce je dle mého názoru zvolena správně, když po obecnějším teoretickém rámci věnujícím se dané problematice následuje část věnovaná jednotlivým krokům orálně historického výzkumu, ovšem jinak – se zohledněním toho, jaké a případně jak úspěšně by se daly použít nástroje AI. Tento hypotetický scénář se následně autor snaží převést do praxe, když se za použití vybraných nástrojů snaží dobrat analýzy konkrétního korpusu orálně historických rozhovorů. V tomto smyslu se tedy jedná o práci ojedinělou, která dobře rozvíjí autorovy dosavadní odborné kompetence a propojuje je s jeho studiem na OHSD.

Zároveň se však domnívám, že právě v ukotvenosti v rámci orální historie a soudobých dějin zůstalo nejvíce nevyužitého potenciálu. Když například na s. 5 autor hovoří o digitalizaci a jejím významu pro orální historii, nabízí se například navázat na text Alistaira Thomsona *Four Paradigm Transformations in Oral History* a dalších autorů; u analýzy sentimentu na s. 42 by stálo za to tyto pasáže lépe propojit například s literaturou týkající se dějin emocí či afektivního obratu. Autor se dle mého názoru velice dobře orientuje v nástrojích umělé inteligence, ale pokud jde o samotnou orální historii, čerpá vlastně ponejvíce z textů Jiřího Hlaváčka a z *Třetí strany trojúhelníku* Miroslava Vaňka a Pavla Mückeho, přitom třeba některé etické otázky využití nástrojů AI či „podrobení narátorů“ takovéto analýze by bylo vhodné rozpracovat i za využití textů např. Alessandra Portelliho (rozpravy o redukci rozhovoru prostřednictvím přepisu) a dalších.

Co se závěrečné případové studie týče, bylo pro mě zajímavé se podívat na to, jak by se s vybraným souborem pramenů dalo pracovat prostřednictvím umělé inteligence. Nicméně mě trochu mrzí, že se autor nepokusil na základě takto získané analýzy dané prameny i dále interpretovat a své interpretace třeba neporovnal s již vydanými texty v knize *Sto studentských evolucí*.

Po formální stránce je práce zpracována standardně, jen místy se objevuje nejednotně psané číslo poznámky pod čarou, překlep ve jméně (např. u Ronalda Reagana na s. 63) či gramatická chyba (s. 10).

Otázka na obhajobu: na několika místech v textu si autor klade otázky, týkající se etiky využití AI ve vztahu k narátorům (např. s. 42 a 49). Ráda bych proto autora požádala o zamyšlení nad tím, jaké obecněji formulované etické otázky by podle něj mohly být spojeny s využitím AI v OH?

Závěrem se domnívám, že předložená práce Marka Hauberta je zdařilým příspěvkem do současných debat o možnostech využití AI v orální historii, a bylo by skvělé, kdyby s ním mohl seznámit širší orálně historickou obec například prostřednictvím přepracování předloženého textu do podoby odborného článku či příspěvku na nadcházející konferenci České asociace orální historie, která se tématu explicitně věnuje. Práci každopádně **doporučuji k obhajobě** a navrhuji ji předběžně hodnotit mezi stupni **výborně (1)** a **velmi dobře (2)** v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze dne 24. 5. 2024

Mgr. Jana Wohlmuth Markupová, Ph.D.